

JOHN CASTLE, ARTHUR HAILEY

LET DO NEBEZPEČÍ

CHARAKTERISTIKA UMĚLECKÉHO TEXTU

„Zde Vancouver, volám sedm set čtrnáct. Hovoří Paul Treleaven, kapitán Transkanadské letecké společnosti. Budu vám pomáhat při sestupu a přistání. Neměli bychom s tím mít moc velké starosti, protože z toho, co mi bylo řečeno, vím, že hovořím s bývalým pilotem Georgem Spencerem. Chtěl bych, Georgi, abys mi pověděl pár slov o svých pilotních zkušenostech...“

Burdickovi, který hleděl na kapitána Treleavena, se v očích objevily slzy.

03.25 – 04.20

Spencer se úkradkem podíval na Janet. V nazelenalém světle kabiny postřehl horečnatý lesk jejích očí, upřených na jeho ruce.

Znepokojen jejím soustředěným pohledem, odvrátil poněkud hlavu a napjatě poslouchal Treleavenův hlas: „Zajímalo by mě například, kolik máš za sebou letových hodin, jaké máš zkušenosti s pilotováním vícemotorových letadel a kdy jsi naposledy seděl za volantem. Přepínám.“

Okoralé rty zabraňovaly Spencerovi okamžitě reagovat na Treleavenovu výzvu. Několikrát si je olízl a s námahou polkl. Přidušeným hlasem pronesl: „Zde sedm set čtrnáct, volám Vancouver. Kapitáne, jsem rád, že nám chcete pomoci, ale neobelhávejme jeden druhého. Oba velmi dobře víme, v jaké jsme situaci. Mám zkušenosti s pilotováním jednomotorových stíhaček typu spitfire a mustang. Nalétal jsem asi tisíc hodin, ale za dvacet let jsem zapomněl, co se dalo zapomenout. Přepínám.“

„Georgi, létání je jako jízda na kole. Nikdy se nemůže zapomenout,“ dodával mu kapitán odvalu. „Zůstaň na příjmu.“

(CASTLE, John; HAILEY, Arthur. *Let do nebezpečí*. Překlad: Vladimír Müller. Praha: Svoboda, 1994)

Analýza uměleckého textu

- **zasazení výňatku do kontextu díla**

Úryvek je z poloviny příběhu, kdy řízení letadla převzal jeden z pasažérů, bývalý pilot George Spencer.

Pan George Spencer, bývalý vojenský pilot, si stihnul na poslední chvíli koupit letenku do Vancouveru do letadla č. 714. Ve Vancouveru se konal fotbalový zápas, a tak byla všechna letadla téměř plná fanoušků. V letadle se Spencer posadil vedle lékaře, pana Bairda. Krátce po startu rozdala letuška Janet večeři a poté se věnovala pasažérce Hazel Childerové, které se udělalo nevolno. Kapitán letadla Dunning se šel projít mezi pasažéry a předal řízení druhému pilotovi. Paní Childerová byla velmi bledá a trpěla bolestí žaludku, což kapitána znepokojilo. Požádal Janet, aby mezi cestujícími našla lékaře. Mezitím se udělalo špatně dalšímu pasažérovi.

Doktor Baird prohlédl paní Childerovou, usoudil, že její stav je vážný a je potřeba co nejdříve přistát. Kapitán Dunning však mohl přistát až ve Vancouveru, všechna ostatní letiště byla uzavřena kvůli špatnému počasí. Postupně se dělalo špatně dalším cestujícím, kteří měli k večeři lososa. Druhý pilot Peter už na tom byl také špatně a Janet si s hrůzou uvědomila, že lososa měl i Dunning. Ten mezitím o situaci v letadle informoval letiště ve Vancouveru a požádal o přistavení sanitek. Brzy i on pocítil, že se mu dělá nevolno.

Ve Vancouveru se zatím podařilo sehnat vedoucího letového provozu Treleavena, který měl Spencerovi dávat pokyny a pomoci mu přistát. Janet se ujala role druhého pilota a ona i George Spencer se snažili ze všech sil. Treleaven jim dával ze země pokyny, jakou udržovat rychlost, jak

zatáčet nebo jak vysunout podvozek. Ve chvíli, kdy se Georgovi podařilo vyhnout horám, vtrhnul do kabiny jeden z cestujících, a když viděl, kdo řídí, způsobil v letadle paniku.

Ve Vancouveru se zatím novináři snažili zjistit, kdo pilotuje letadlo a co se vlastně stalo, aby měli senzaci. Letadlo 714 zatím prudce kleslo a v důsledku toho se změnila frekvence, takže se ztratilo radiospojení se zemí. Spencer poručil Janet, aby hledala na jiné frekvenci. Paní Childerová byla v kritickém stavu, pasažéři propadali panice, doktor Baird měl plné ruce práce. Blížil se čas přistání, čehož se všichni obávali. Zbývalo asi 38 minut, během nichž si Spencer opakoval všechny potřebné úkony, dostal se do správné výšky a vrátil se na letovou dráhu. Začínalo svítat. Treleavena napadlo, že by bylo možné navést letadlo na vodu, ale znamenalo by to, že nebudou včas zachráněni všichni pasažéři, než se letadlo potopí. Tento nápad proto zase opustil. Chtěl se Spencerem několikrát vyzkoušet nálet na přistávací dráhu, paliva bylo v letadle dostatek, ale Spencer oznámil, že rovnou přistane. Věděl, že pokud se přistání oddálí, mohou někteří nemocní zemřít.

Na Janet byl patrný strach, ale chápala, proč se George Spencer takto rozhodl. Požádala cestující, aby se připoutali a připravili na přistání. Paul Treleaven se snažil být trpělivý a navádět Spencera co nejklidněji, ale na obou stranách vysílačky panoval strach. Pro přistání byla určena nejširší a nejdelší dráha. Spencer přistál příliš tvrdě, urval podvozek a poničil dráhu, ale přistál.

- **téma a motiv**

téma: letecké zkušenosti George Spencera

motivy: přistání, slzy, letadlo, rty

- **časoprostor**

prostor: vzdušný prostor mezi Winnipegem a Vancouverem

čas: noc

- **kompoziční výstavba**

Děj je vyprávěn chronologicky.

Text je rozdělen do kapitol, které jsou označeny časovým rozpětím, v němž se odehrává děj dané kapitoly.

- **literární forma, druh a žánr**

próza, epika, román

- **vypravěč**

Vševědoucí vypravěč v er-formě.

- **postava**

George Spencer – bývalý vojenský pilot, snaží se pomoci, odhodlaný, neubrání se pochybnostem o svých schopnostech a o úspěchu přistání

Janet – letuška, velmi hezká a obletovaná, starostlivá, odvážná, dokáže se ovládat – ačkoli má strach, nedává ho na sobě znát

Paul Treleaven – kapitán, který uděluje Spencerovi rady, jak přistát, věcný, uvažuje s rozvahou

lékař Baird – schopný, snaží se nepropadat panice, léčí s omezenými prostředky, ale udělal vše, co bylo v jeho silách, obětavý

kapitán Dunnig – hlavní pilot, zpočátku nápomocný při ošetřování pacientů, později je mimo sebe, protože se také otrávil jídlem

- **vyprávěcí způsoby**

převažuje pásmo vypravěče v er-formě

přímá řeč: kapitán Paul Treleaven, bývalý pilot George Spencer

- **typy promluv**

dialog kapitána Treleavena a George Spencera

- **jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku**

apoziopeze *Chtěl bych, Georgi, abys mi pověděl pár slov o svých pilotních zkušenostech...*

profesní mluva *letové hodiny, vícemotorová letadla, přepínám, jednomotorová stíhačka, typ spitfire a mustang*

- **tropy a figury a jejich funkce ve výňatku**

metonymie *zde Vancouver; volám sedm set čtrnáct*

epiteton *v nazelenalém světle; horečnatý lesk, přidušený hlas*

personifikace *okoralé rty zabraňovaly Spencerovi okamžitě reagovat*

přirovnání *létání je jako jízda na kole*

Literárněhistorický kontext

- **kontext autorovy tvorby**

- 2. polovina 20. století

John Castle

- společný pseudonym spisovatelů Ronalda Payna a Johna Garroda
- míra spoluautorství není nikde uvedena

Arthur Hailey (1920–2004)

- narozen v Anglii
- během 2. světové války sloužil u RAF
- přestěhoval se do Kanady – vystřídal různá zaměstnání a psal
- od r. 1956 byl spisovatelem z povolání
- od r. 1965 žil v Kalifornii a od r. 1969 na Bahamách kvůli daním
- manželka Sheila je redaktorka, napsala o něm knihu *Vzala jsem si bestsellera*
- měl problémy se srdcem, zemřel na mrtvici

- autor tzv. profesních románů – v každém románu je do detailu popsáno některé povolání
- každou profesi důkladně studoval (rok sbíral informace, půl roku upravoval poznámky, rok a půl psal knihu)
- většina jeho knih se stala bestsellerem, prodalo se 170 milionů knih ve 40 jazycích
- mnoho jeho knih je zfilmováno
- první úspěch zaznamenal po vysílání televizní hry *Let do nebezpečí*
- Konečná diagnóza* – prostředí nemocnice
- Hotel* – úspěšný román, nastudoval 27 knih o hotelnictví)
- Letiště* – prostředí letiště
- Kola* – prostředí automobilového průmyslu

- **literární / obecně kulturní kontext**

Anglicky psaná literatura 2. poloviny 20. století

William Golding (1911–1993)

- anglický spisovatel, realismus, využívá prvky alegorie
- na Oxfordské univerzitě studoval přírodní vědy a angličtinu
- během druhé světové války sloužil u královského loďstva, a pomohl tak k potopení německé nejmocnější bitevní lodě Bismarck
- účastnil se vylodění v Normandii a na konci války se mohl vrátit k psaní a vyučování
- později se stal spisovatelem z povolání
- Pán much* – nejznámější román o ztroskotaných chlapcích

Anton Myrer (1922–1996)

- Američan
- přijat na Harvard, studia přerušil útok na Pearl Harbor
- 3 roky sloužil u námořnictva v Pacifiku, účastník bitvy u Guam, kde byl raněn
- píše o Americe třicátých let a o druhé světové válce
- zemřel na leukémii v New Yorku
- nejčastěji píše o Americe ve třicátých letech (swingové kapely, prostředí univerzit, touha po životě × 2. světová válka)
- Velká válka* – román, zfilmováno
- Jednou orel* – Myrerův zřejmě nejznámější román, příběh dvou důstojníků. Jeden z nich je tvrdý kariérista, druhý přesně naopak. Kniha je údajně povinnou četbou amerických mariňáků.

Další údaje o knize:

- **dominantní slohový postup:**

vyprávěcí

- **vysvětlení názvu díla:**

Let do nebezpečí – román je o letu letadla, během něž se všichni cestující dostávají do nebezpečí (část lidí je otrávená, všem hrozí, že letadlo spadne).

- **posouzení aktuálnosti díla:**

Příběh je stále aktuální, podobná situace může v letadle nastat i dnes.

- **pravděpodobný adresát:**

Kdokoli, příběh je poutavý a napínavý, pobaví většinu čtenářů.

- **zařazení knihy do kontextu celého autorova díla:**

Román je z roku 1958, je to první autorova úspěšná kniha napsaná podle úspěšné televizní hry.

- **tematicky podobné dílo:**

Arthur Hailey – *Letiště*: kniha z leteckého prostředí

- **porovnání s filmovou verzí nebo dramatisací:**

Kniha vznikla podle televizního filmu *Let do nebezpečí* (Flight into Danger) z roku 1956.

U nás byl příběh zpracován r. 1980 jako rozhlasová hra (režie Jiří Horčíčka, v hlavní roli Eduard Cupák).